

ILIRSKÉ NAJDBE IZ RIFNIKA PRI CELJU

ALOJZ BOLTA

Med Ilirskimi najdišči na Štajerskem zasluži rifniško grobišče in naselbina po svoji pomembnosti večjo pozornost, kot jo je uživala sedaj.

Popolne slike do sedaj objavljenega rifniškega gradiva žal še nimamo. Prvi je obširneje poročal o rifniških najdbah Kovačič.¹ Krajša poročila o rifniških najdbah je objavljala tudi Walter Schmid.² Franc Stare³ je objavil rifniške najdbe, ki jih je iz svoje privatne zbirke prodal Mestnemu muzeju v Celju. Gradivo, ki ga je Pokrajinski muzej v Mariboru vrnil Mestnemu muzeju v Celju, je objavil Stanko Pahič.⁴

V naslednjem poročilu nameravam opisati še rifniško gradivo, ki ga hrani Mestni muzej v Celju. Izkopano je bilo v letih pred vojno, dva groba smo odkopali leta 1953, nekaj slučajnih najdb pa smo rešili še leta 1954.

Razen tega gradiva ostanejo neobjavljeni samo še predmeti, ki jih hrani Naturhistorisches Museum na Dunaju⁵ in Joanneum v Gradcu.⁶

Opis predmetov:

1. Bronasto dleto s tulcem. Tulec je okrogel, sredina štirikotnega preseka se končuje v rezilo. Vel.: dolž. 16,6 cm, premer 2 cm, širina rezila 1,2 cm. Inv. št. 64. Tab. I.⁷

2. Bronasto dleto s tulcem. Pod okroglim tulcem je horizontalna kanelura, pod njo podolžni elipsi s kanelurami, ki ju ločita dva viseča trikotnika. Sredina okroglega preseka prehaja v polkrožno rezilo, ki lahko služi tudi kot oblič. Vel.: dolž. 16 cm, premer tulca 1,7 cm. Tab. I. 65.

¹ Fr. Kovačič, Predzgodovinske izkopanine pri Šentjurju ob južni železnici. Časopis za zgodovino in narodopisje II. 1903. Str. 69—72.

² Walter Schmid, Südsteiermark im Altertum, v Hausmann: Südsteiermark. Graz 1925. Str. 6 in isti: Die Fortschritte der vorgeschichtlichen Forschung in Südsteiermark zwischen den beiden Weltkriegen. Zeitschrift des historischen Vereines für Steiermark. 36. 1943. Str. 141—142.

³ Fr. Stare, Predzgodovinsko grobišče na Rifniku pri Celju. Arheološki vestnik 1951. II/2, str. 185—203.

⁴ St. Pahič, Posamezne najdbe iz Rifnika. V tisku.

⁵ Naturhistorisches Museum na Dunaju ima inventariziranih iz Rifnika 161 prazgodovinskih predmetov.

⁶ V Joanneumu v Gradcu je pod najdišče Rifnik vnesenih 16 predmetov, 1 pa pod Šentjur. Za podatek se na tem mestu zahvaljujem tov. Pahiču. Verjetno pa je v Gradcu še več rifniškega gradiva.

⁷ Odslej bom navajal inventarne številke takoj za številko tabele, ker so številke na tabelah istočasno inventarne številke. Risbe je napravila Lj. Ščuka, za kar se ji tu lepo zahvaljujem.

3. Fragmentirana bronasta skodelica polkroglaste oblike s fragmentiranim zgornjim robom. Na eni strani do dna preklana. Vel.: premer 7 cm, ohranjena višina 3 cm. Tab. XI, 66.

4. Bronasta sulična ost v obliki lipovega cveta z votlim tulcem. Na tulcu sta dve luknjici za pritrdjevanje. Vel.: dolž. 23 cm, največja širina lista 5,5 cm, premer tulca 2,1 cm. Tab. XI, 67.

5. Bronasta spiralna zapestnica trikotnega preseka z zavihanima in sploščenima koncema. Ima 7 zavojev. Vel.: premer 5,5 cm, debelina 0,3 cm. Tab. VII, 80.

6. Bronasta spiralna zapestnica s sedmimi zavoji. Žica je trikotnega preseka s sploščenima, nazaj zavihanima koncema. En konec odbit. Vel.: premer 3,4 cm, debelina 0,2 cm. Tab. VIII, 81.

7. Velika bronasta ovratnica okroglega preseka. Ornament sestoji iz jagodam podobnih obročkov, v presledkih tanke kanelure. Vse masivno, gladka zožena konca se ploščato končujeta in sta nazaj zavihana v kvačici. Na enem koncu še dva obročka. Vel.: premer ca. 17,1 cm, debelina žice do 0,9 cm. Tab. XIII, 82.

8. Bronast obroček okroglega preseka. Verjetno del obeska. Vel.: premer (notranji) 1,5 cm, debelina 0,5 cm. Tab. III, 83.

9. Bronasta tordirana ovratnica s koničasto se končujočima nesklenjenima koncema. Vel.: debelina 0,7 cm, premer 16,5 cm. Tab. II, 84.

10. Fragment tordirane bronaste ovratnice štirikotnega preseka. Konec je ploščat in dvakrat nazaj zavihan. Vel.: ohranjena dolž. ca. 12 cm, presek (debeline) 0,7 cm. Tab. II, 85.

11. Fragment bronaste vozlaste ovratnice okroglega preseka s sploščenim v zanko zavitim koncem. Vel.: ohranjena dolžina 14 cm, debelina 0,5 cm. Tab. X, 86.

12. Fragment vozlaste ovratnice okroglega preseka. Med vozli zelo tanki horizontalni vrezi. Vel.: ohranjena dolžina 12,5 cm, debelina 0,6 cm. Tab. IV, 87.

13. Fragmentirana bronasta vozlasta ovratnica okroglega preseka. Med vozli tanki vrezi. Ohranjeni konec je sploščen in nazaj zavihan. Vel.: ohranjena dolžina (premer) 16,5 cm, debelina do 0,9 cm. Tab. I, 88.

14. Svitkasta bronasta zapestnica. Svitki so trikotnega preseka. Vel.: premer 6,6 cm, debelina 1—1,5 cm. Tab. VIII, 89.

15. Svitkasta bronasta zapestnica s slabo ohranjeno patino. Svitki so trikotnega preseka. Vel.: premer 6,6 cm, debelina 1—1,4 cm. Tab. V, 90.

16. Locen fragmentirane vozlaste fibule. Vel.: ohranjena dolžina (premer) 8,5 cm, debelina 0,6 cm. Tab. IV, 91.

17. Majhen bronast prstan ploščatega preseka. Dobro je še viden vlivni šiv. Vel.: premer (veliki) 2,4 cm, premer (mali) 1,1 cm. Tab. III, 92.

18. Bronast prstan ploščatega preseka. Patina se delno lušči. Vel.: premer (veliki) 2,6 cm, premer (mali) 1 cm. Tab. II, 93.

19. Bronast prstan ploščatega preseka. Vel.: premer (veliki) 2,7 cm, premer (mali) 1,7 cm. Tab. XIII, 94.

20. Bronast obroček romboidnega preseka. Vel.: premer (v.) 3,5 cm, premer (m.) 2,5 cm. Tab. III, 95.

21. Bronast obroček ploščatega preseka. Vel.: premer (v.) 3,7 cm, premer (m.) 2,6 cm. Tab. III, 96.

22. Bronast obroček okroglega preseka. Zelo neskrbno izdelan z zelo različno debelino. Vel.: premer (v.) 4,3 cm, premer (m.) 3 cm. Tab. III. 97.

23. Svitkasta bronasta zapestnica polkrožnega preseka. Vel.: premer 7,5 cm, debelina 0,7 cm. Tab. III. 98.

24. Ornamentirana svitkasta zapestnica s presegajočima koncema. Kot ornament se vrstijo: vrsta majhnih bunčic, dve horizontalni kaneluri, vozeli. Vel.: premer (v.) 6,9 cm, premer (m.) 6,1 cm. Tab. VIII. 99.

25. Delno deformirana tanjša vozlasta zapestnica z dotikajočima se koncema. Vel.: premer ca. 7 cm, debelina 0,3 cm. Tab. V. 100.

26. Delno deformirana bronasta zapestnica ploščatega preseka z neskle-njenima koncema. Vel.: premer 5,9 cm, debelina 0,5 cm. Tab. V. 101.

27. Ornamentirana bronasta zapestnica ovalnega preseka. Ornament sestoji iz štirih nasproti ležečih pasov kanelur. Vmesni prostor izpolnjujeta dve vzpo-redni kaneluri, ki vežeta po dva in dva pasova v eni lomljeni liniji. Vel.: premer (v.) 7,5 cm, premer (m.) 5,9 cm. Tab. V. 102.

28. Ornamentirana bronasta zapestnica ovalnega preseka. Ornament sestoji iz štirih nasproti ležečih pasov kanelur. Vmesni prostor izpopolnjujeta dve vzporedni kaneluri, ki vežeta po dva in dva pasova v eni lomljeni liniji. Vel.: premer (v.) 7,5 cm, premer (m.) 5,9 cm. Tab. V. 103.

29. Bronasta nanožnica podolgovate oblike. Spodnji del je skoraj raven, zgornji pa polkrožno upognjen. Okroglega preseka. Patina močno odbrušena od kasnejšega čiščenja. Vel.: premer (v.) 8,3 cm, premer (m.) 6,2 cm, debelina do 0,8 cm. Tab. VI. 104.

30. Fragment bronastega obročka okroglega preseka. Ohranjeni konec je nekoliko manjši in topo odbit. Vel.: premer 4,5 cm, debelina do 0,7 cm. Tab. VII. 105.

31. Delno deformirana bronasta zapestnica okroglega preseka s presega-jočima koncema. Ornamentirana s širšimi in ožjimi vzporednimi rebri. Vel.: premer 7 cm, debelina 0,2 cm. Tab. VI. 106.

32. Bronasta zapestnica okroglega preseka z verjetno presegajočima kon-cema, ki pa sta danes odlomljena. Vel.: premer 5 cm, debelina 0,3 cm. Tab. VIII. 107.

33. Precej fragmentirana bronasta zapestnica štrikotnega preseka s pre-segajočima koncema, ki se koničasto končujeta. Ornament, kolikor je še ohranjen zaradi odstopajoče patine, sestoji iz več vzporednih cik-cak-linij. Vel.: premer 4 cm, debelina 0,2 cm. Tab. VI. 108.

34. Bronast prstan štrikotnega preseka. Vel.: premer 1,5 cm, debelina 0,3 cm. Tab. III. 109.

35. Bronasta spiralna zapestnica z daleč presegajočima koncema, ki se koničasto zožujeta. Ornamentirana je s tremi vzporednimi kanelurami. Plo-ščatega preseka. Vel.: premer 4,1 cm, širina 0,6 cm. Tab. VI. 110.

36. Nekoliko deformirana bronasta zapestnica ploščatega preseka z daleč presegajočima koncema, ki se koničasto zožujeta. Ornamentirana je s tremi vzporednimi horizontalnimi kanelurami. En konec odlomljen in danes pritrjen. Vel.: premer 4,8 cm, širina do 0,7 cm. Tab. VIII. 111.

37. Nekoliko deformirana bronasta zapestnica ploščatega preseka z daleč presegajočima, danes fragmentiranimi koncema. Na zunanji strani ornamentirana z dvema horizontalnima kanelurama. Vel.: ca. 4,7 cm, širina do 0,5 cm. Tab. VIII. 112.

38. Fragment bronaste zapestnice ploščatega preseka. Ohranjeni konec se koničasto končuje. Na zunanji strani ornamentirana s tremi horizontalnimi kanelurami. Vel.: premer do 3,7 cm, širina do 0,7 cm. Tab. VII. 113.

39. Nekoliko deformirana neornamentirana bronasta zapestnica ploščatega preseka s kvačico na enem in luknjico na drugem koncu. Vel.: premer 5,1 cm, širina do 0,5 cm. Tab. VII. 114.

40. Bronasta spiralna zapestnica okroglega preseka, katere konca se končujeta v konico. Patina je na posameznih mestih že odstopila. Vel.: premer 4,5 cm, debelina do 0,2 cm. Tab. VIII. 115.

41. Nekoliko deformirana neornamentirana bronasta spiralna zapestnica okroglega preseka. Odbita je na koncih, ki sta se koničasto končavala. Vel.: premer 3,6 cm, debelina do 1,5 cm. Tab. VI. 116.

42. Bronasta zapestnica ploščatega preseka z zanko na enem in kvačico na drugem koncu. Na zunanji strani je ornamentirana z vbodi. Vel.: premer 5,2 cm, širina 0,5 cm. Tab. VII. 117.

43. Neornamentirana bronasta zapestnica ovalnega preseka in elipsaste oblike z nesklenjenima, koničasto se končujočima koncema, od katerih je danes eden odlomljen. Vel.: premer 4,5 cm, debelina do 0,5. Tab. V. 118.

44. Delno deformirana in nekoliko fragmentirana neornamentirana spiralna bronasta zapestnica iz tanke žice okroglega preseka. Vel.: premer 3,9 cm, debelina do 0,1 cm. Tab. VIII. 119.

45. Fragmentirana neornamentirana bronasta zapestnica ovalnega preseka z nesklenjenima koncema. Vel.: premer ca. 3 cm, debelina do 2,5 cm. Tab. V. 120.

46. Neornamentiran železen obroček okroglega preseka. Vel.: premer do 2,8 cm, debelina do 0,3 cm. Tab. III. 122.

47. Fragmentirana bronasta ovratnica ovalnega preseka. Vel.: premer ca. 10 cm, debelina do 0,8 cm. Tab. X. 121.

48. Bronast obroček ploščatega preseka. Prvotna patina je v glavnem odpadla. Vel.: premer 3 cm, debelina do 0,4 cm. Tab. IX. 123.

49. Neornamentiran bronast prstan ovalnega preseka. Patina je precej odpadla. Vel.: premer 2,3 cm, debelina do 0,4 cm. Tab. IX. 124.

50. Bronast prstan okroglega preseka. Patina je načeta. Vel.: premer 2,2 cm, debelina do 0,2 cm. Tab. XIII. 125.

51. Neornamentiran bronast prstan trikotnega preseka. Vel.: premer 1,6 cm, debelina do 0,4 cm. Tab. IX. 126.

52. Fragment spiralne bronaste fibule — očalarke. Ohranjenih je deset zavojev. Vel.: premer 4,9 cm, debelina žice 0,2 cm. Tab. IV. 127.

53. Fragment spiralne bronaste fibule — očalarke. Notranji in zunanji konec manjkata. Vel.: notranji premer 2,3 cm, krožnica 1,5 cm, debelina žice 0,2 cm. Tab. IV. 128.

54. Bronast prstan iz tanke žice s presegajočima koncema, ki se koničasto končujeta. Vel.: premer 1,9 cm, debelina žice 0,1 cm. Tab. XIII. 129.

55. Bronast prstan ploščatega preseka s presegajočima koncema, ki se koničasto končujeta. En konec danes fragmentiran. Prstan ornamentiran z dvema horizontalnima kanelurama. Vel.: premer 1,4 cm, širina do 0,3 cm. Tab. IX. 130.

56. Bronast obroček iz tanke žice s presegajočima koncema, ki sta upodobljena v obliki stilizirane živalske glave. Vel.: premer 2,1 cm, debelina žice ca. 0,1 cm. Tab. IX. 131.

57. Bronast obroček iz tanke žice polkrožnega preseka s presegajočima koncema, katerih eden je enostavno koničasto zaključen, dočim se drugi končuje v puščico. Na notranji strani obročka je ena horizontalna kanelura. Vel.: premer 1,8 cm, debelina žice 0,1 cm. Tab. XIII. 132.

58. Bronast prstan iz tanke žice polkrožnega preseka. Nesklenjena konca se na eno stran spiralno končujeta, medtem ko sta na drugi strani spirali verjetno odlomljeni. Vel.: premer ca. 1,5 cm, debelina žice ca. 0,1 cm. Tab. I. 133.

59. Dva fragmenta deformirane in delno fragmentirane bronaste zapestnice. Ornamentirana sta z bunčicami, ki jih prekinjata po dve vertikalni kaneluri. Vel.: ohranjena povprečna dolžina ca. 7 cm, 4 cm, debelina žice ca. 0,2 cm. Tab. IX. 134.

60. Neornamentirana fragmentirana bronasta igla. Vel.: ohranjena dolžina 6,8 cm, debelina do 0,2 cm. Tab. XI. 135.

61. Fragment bronaste ovratnice okroglega preseka s sploščenim nazaj zavitim koncem. Vel.: ohranjena dolž. ca. 5,5 cm, debelina do 0,4 cm. Tab. X. 136.

62. Fragment bronaste ovratnice (?), ornamentiran z vrsto plastičnih svitkov in vertikalnih kanelur. Vel.: ohranjena dolžina 2,7 cm, debelina do 0,4 cm. Tab. X. 137.

63. Fragment bronaste vozlaste fibule. Ohranjen lok in spiralni zavoj pri glavi. Vel.: dolžina od noge do glave 6,5 cm, debelina ca. 0,4 cm. Tab. IV. 138.

64. Fragment bronaste vozlaste fibule s petljo pri nogi, ki je pri koncu loka sploščena in razširjena. Peresovina dvakrat zavita. Med vozli so vertikalne kanelure. Vel.: razdalja od noge do glave 4 cm, debelina do 0,4 cm. Tab. II. 139.

65. Fragment bronaste verižice (?), ki je zaradi ognja močno deformiran. Drži se ga majhen bronast obroček. Tab. VII. 140.

66. Fragment igle z ušescem. Kot ornament nastopajo izjemoma svitek in dve kaneluri. Vel.: ohranjena dolžina 4,5 cm, debelina ca. 0,3 cm. Tab. XII. 141.

67. Bronasta ploščica z navznoter zavihanima koncema. Patina močno odstopa. Vel.: dolžina (brez koncev) 3,9 cm, širina do 0,7 cm. Tab. X. 142.

68. Fragment vozlaste bronaste zapestnice. Ohranjeni so trije vozli. Vel.: ohranjena dolžina 3 cm, debelina ca. 0,7 cm. Tab. XI. 143.

69. Velika bronasta igla z okroglo glavico. Vrat se v podaljšku nekoliko odebeli. Odebeljeni del je ornamentiran s širokim pasom kanelur, ki ga prekine cik-cak linija, sledi ozek pas kanelur, cik-cak linija, in zopet ozek pas kanelur. Cik-cak linija oklepa kanelure tudi na obeh koncih. Vel.: dolžina 30 cm, debelina do 0,6 cm, premer glavice 1,3 cm. Tab. XII. 145.

70. Daljša bronasta igla okroglega preseka s precej sploščeno bikonično glavico. Na vratu si sledijo: en manjši, en večji in zopet dva manjša bikonusa. Tem sledi pas poševnih kanelur, ki so omejene z dvema horizontalnima kanelurama. Vel.: dolžina 21,2 cm, debelina do 0,30 cm, premer glavice 0,9 cm. Tab. XI. 146.

71. Daljša bronasta igla s svitkasto glavico. Večji svitek je tudi na vratu 1,5 cm od glavice 3 cm od glavice je še en zelo ozek plastičen presledok, pri sedmem cm se pa igla hitro stanjša. Vel.: dolžina 19 cm, debelina do 0,5 cm, premer glavice 1,1 cm. Tab. XI. 147.

72. Neornamentirana bronasta igla s sploščeno in nekoliko ukrivljeno glavico. Vel.: dolž. 9,1 cm, debelina do 0,2 cm. Tab. XIV. 148.

73. Nekoliko deformirana in delno fragmentirana bronasta igla. Pod komaj naznačeno glavico so tri rahle kanelure, ki razčlenijo vrat v en večji in en manjši svitek. Vel.: ohranjena dolžina 11 cm, debelina do 0,2 cm. Tab. XIV. 149.

74. Bronasta igla z razmeroma veliko svitkasto glavico, ki se stožčasto končuje. Igla, katere patina že nekoliko odpada, je neornamentirana. Vel.: dolžina 7,4 cm, debelina do 1,5 cm, premer glavnice 0,7 cm. Tab. XI. 150.

75. Nekoliko deformirana bronasta igla okroglega preseka. Pri glavnici se stožčasto končuje. Vrat je s trikrat po dvema horizontalnima kanelurama razdeljen na dva dela, ki sta izpolnjena z mrežastim motivom. Vel.: dolžina 13,4 cm, debelina do 0,3 cm. Tab. XI. 151.

76. Nekoliko ukrivljena bronasta igla okroglega preseka. Neodebeljena glavica se stožčasto zaključí. Na vratu so štiri horizontalne kanelure. Vel.: dolžina 8,1 cm, debelina do 2,5 cm. Tab. XIV. 152.

77. Nekoliko ukrivljena fragmentirana bronasta igla okroglega preseka. Nazaj zavihana glavica tvori ušesce. Konica je odbita. Vel.: ohranjena dolžina 10,8 cm, debelina do 0,3 cm. Tab. XIV. 153.

78. Delno fragmentirana in nekoliko deformirana bronasta igla z ravno odrezano glavico, ki se navzdol zoži. Vrat je zopet nekoliko odebeljen. Pod vratom so štiri horizontalne kanelure. Konica igle okroglega preseka je odbita. Vel.: dolžina 7,7 cm, debelina do 0,2 cm, premer glavnice 0,4 cm. Tab. XIV. 154.

79. Fragmentirana bronasta igla okroglega preseka z odbito glavico. Majhni okrogli glavnici sledita na vratu dva bikonusa. Vel.: ohranjena dolžina 6,2 cm, debelina do 0,4 cm. Tab. XIII. 155.

80. Slabo ohranjena bronasta igla okroglega preseka. Glavnica je vertikalno sploščena, vrat pa delijo globoke kanelure na dvakrat po dve rebri, ki obdajata srednji bikonus. Patina je zelo slabo ohranjena. Vel.: ohranjena dolžina 9,8 cm, debelina do 0,5 cm. Tab. XIV. 156.

81. Slabo ohranjena bronasta igla okroglega preseka. Na tankem vratu je sploščena glavica, pod vratom precej močan plastičen svitek, ki mu sledi vrsta poševnih kanelur. Vel.: dolžina 7,5 cm, debelina do 0,3 cm, premer glavnice ca. 0,6 cm. Tab. XIII. 157.

82. Slabo ohranjena bronasta igla okroglega preseka z vertikalno nekoliko sploščenim vratom in neizrazito zaključeno glavico. Vel.: dolžina 9,8 cm, debelina do 0,3 cm. Tab. XII. 158.

83. Slabo ohranjena fragmentirana in delno deformirana tanka bronasta igla okroglega preseka z delno ohranjenim ušescem. Vel.: ohranjena dolžina ca. 9 cm, debelina do 1,5 cm. Tab. XII. 159.

84. Neornamentirana bronasta igla okroglega preseka z neizrazito glavico. Na vratu podolgovato ušesce. Vel.: dolž. 9,1 cm, deb.: do 0,2 cm. Tab. XIV. 160.

85. Manjša neornamentirana bronasta igla okroglega preseka z vertikalno odebeljeno glavico z ušescem. Proti vrhu se glavica nekoliko zoži. Vel.: ohranjena dolžina 4,9 cm, debelina do 0,3 cm. Tab. XIV. 161.

86. Slabo ohranjena neornamentirana fragmentirana bronasta igla, štirikotnega preseka z masivno cilindrično glavico. Vel.: ohranjena dolžina 3,7 cm, debelina do 0,3 cm, premer glavnice ca. 0,7 cm. Tab. XII. 162.

87. Miniaturna kamenita sekirica trapezaste oblike. Na zelo finem rezilu se poznajo sledovi uporabe. Vel.: dolžina 3,4 cm, širina 1,1—3,1 cm, debelina do 0,5 cm. Tab. X. 163.

88. Kamenita sekira trapezaste oblike. Rezilo je od uporabe nekoliko poškodovano. Vel.: dolžina 8 cm, širina 4,8 cm, debelina do ca. 1 cm. Tab. X. 164.

Leta 1953 je naletel Karel Oset iz Rifnika št. 29 na parceli številka 576 na dva žgana groba z žarami. Groba sta bila vkopana v lapornato zemljo in

pokrita s kamenito ploščo, ki je bila 50 cm pod površjem. Ker so bila ravno na tem mestu tla zelo močno preprežena s koreninami, nismo mogli odkriti obeh grobov nepoškodovanih.

Groba sta bila drug tik drugega. (Gl. sl. 1 in 2.)

Opis prvega groba. Žara je bila vkopana v lapornato zemljo in pokrita s ploščo iz peščenca nepravilne štirikotne oblike (dolga 1 m, široka od 0,4—0,7 m in debela 5,5 cm) V zgornji tretjini je bila napolnjena z rumenkasto prstjo,

Sl. 1

kateri je sledila precej debela plast oglja in sežganih kosti. Med koščki kosti je bilo tudi nekaj bronastih gumbov, ki pa jih ni bilo mogoče ohraniti, ker so bili v popolnem razpadu. V spodnjem delu žare pa smo našli jajčasto ovalen lonec (Tab. XI. 439) in nizko konično skodelo (Tab. XIX. 441).

Drugi grob (sl. 2) je bil komaj za nekaj centimetrov odmaknjen od prvega. V tem grobu, ki je bil prvemu popolnoma enak, smo našli v veliki žari bikonične oblike pod plastjo večje količine žganine z ostanki kalciniranih kosti, zelo slabo ohranjen lonec, katerega del je še ohranjen (Tab. XVIII. 440) in skodelo (Tab. XIX. 441). Žare ni bilo mogoče sestaviti.

Skupno se nam je od prvega groba ohranilo:

89. Velika, delno fragmentirana žara črno-sive barve. Širok navzven zavihan vrat je le delno ohranjen, prehod iz vratu v rame je označen s precej močno kaneluro. Tik pod največjo periferijo sta dva manjša plastična držaja. Vel.: ohranjena višina 55 cm, največji premer 54,5 cm, vrat 26,5 cm, premer dna 14,5 cm. Tab. XX. 438.

90. Jajčasto ovalen lonec sivo-črne barve s širokim navzven zavihanim ustjem. Nekoliko stisnjen vrat prehaja z majhno kaneluro v rame. Dno je nekoliko vzbočeno. Vel.: višina 21,9 cm, premer največje periferije 24 cm, premer ustja 18,7 cm in premer dna 11 cm. Tab. XV. 439.

91. Konična skodela z nekoliko navznoter zavihanim gornjim robom. Tik pod robom je na največji periferiji majhen, navpično preboden plastičen držaj.

Sl. 2

Skodela je sivo-črne barve. Vel.: višina 7,5 cm, premer ustja 16,7 cm, največje periferije 18 cm, in premer dna 9,5 cm. Tab. XIX. 441.

Od drugega groba se je ohranilo:

92. Fragment ustja, vratu in ramena večjega lonca črno-sive barve z navzven zavihanim vratom. Vrat loči od ramena izrazita kanelura. Tik pod kaneluro je na vratu majhen podolžen plastičen držaj.

93. Nizka skodela iz sivo-žgane gline z nekoliko navznoter zavihanim zgornjim robom. Višina skodele zaradi neenakomernega roba variira za ca. 1 cm.

Na strani, kjer je rob višji, je vertikalno preboden plastičen držaj. Vel.: premer ustja 17 cm, premer dna 9,5 cm, višina od 6—7,5 cm. Tab. XVII. 552.

Decembra 1953 smo pri kmetu Martinu Klančniku v Podgorju pod Rifnikom dobili naslednje predmete:

94. Železna tulasta sekira z nesklenjenim tulcem. Je slabo ohranjena. Vel.: dolžina 11,5 cm, premer tulca 4,5 cm, širina rezila 4,5 cm. Tab. XV. 437.

Naslednje leto smo pri istem kmetu skoraj na istem mestu našli še:

95. Dokaj dobro ohranjena železna tulasta sekira z ozkim in na eni strani delno fragmentiranim rezilom. Vel.: dolžina 14,4 cm, premer tulca $5,2 \times 3$ cm, širina rezila 4,6 cm. Tab. XVII. 554.

96. Železna sulica z močno poudarjenim srednjim delom. Ozka in podolgovata stranska lista, kakor tudi tulec, sta močno fragmentirana. Vel.: dolžina 29,5 cm, ohranjena širina rezila 3,9 cm. Tab. XVI. 555.

97. Železna suličasta ost z ozkimi stranskimi listi, močno poudarjenim srednjim rebrom in dokaj dolgim tulcem. Močno poškodovana. Vel.: ohranjena dolžina 29,2 cm, največja ohranjena širina listov 3,2 cm, premer tulca 2,7 cm. Tab. XVI. 556.

98. Ploščata železna sekira brez tulca. Nastavek za nasajanje je oddeljen od ostalega dela sekire s tem, da je raven in nekoliko ožji. Od trupa sekire ga loči tudi trikoten podaljšek, ki se razvije pravokotno na obe strani. Vel.: dolžina 18 cm, širina rezila 4,7 cm, debelina do 0,12 cm. Tab. XVIII. 555.

Razen naštetih predmetov so v muzeju še nekateri kosi keramike, za katere nimamo točnih podatkov o njih izvoru. Vendar je verjetno, da je tudi njihovo najdišče Rifnik. Zato jih tukaj (s pridržkom!) omenim.

99. Precej globoka konična skodela z močno navznoter zavihanim zgornjim robom. Vel.: višina 8 cm, premer ustja 16,5 cm in premer dna 9 cm. Tab. XIX. 557.

100. Več manjših fragmentov črne, gladko premazane posode z ornamentami na zunanji strani. Kot ornament služijo razni vbodi in vrezane linije v obliki trikotnikov.

Datacija rifniškega grobišča se tudi z objavljenimi najdbami bistveno ne spremeni. Najstarejši predmet, ki dá slutiti še na bronastodobne ostaline, bi bil prstan (Tab. I. 133). Ta trditev ni tako čisto neverjetna, ker izhaja od tod tudi tako imenovani Noppenring.⁸ Analogijo za naš prstan morda lahko iščemo pri sorodnem prstanu iz Winklarena.⁹

Kerami ka.

Žara, izkopana leta 1953 (Tab. XX. 438), je bikonične oblike, ki se poleg vrečaste oblike žar najpogosteje pojavlja. Na ramenu ima rahlo naznačen karakterističen prehod v vrat podobno kot druge žare z Rifnika.

Vsi keramični predmeti, ki se hranijo pri nas, so tako rekoč neornamentirani. Kvečjemu se njihova ornamentacija izraža v rebro s prstnim odtisom na dveh žarah¹⁰ in v plastičnih izboklinah na loncih oziroma na žarah.¹¹ To bi nas

⁸ St. Pahič, Posamezne najdbe iz Rifnika.

⁹ R. Pittioni, Urgeschichte des österreichischen Raumes. Wien 1954. Str. 379, sl. 263/3.

¹⁰ Fr. Stare, AV II/2, tabela VI, 1 in tabela VII, 1.

¹¹ Istotam: tab. VII, 5 in tab. V, 2.

morda zavedlo k prepričanju, da tu ornamentirane keramike sploh ni. Da temu ni tako, dokazujejo posode, ki jih hrani Naturhistorisches Museum na Dunaju.¹²

Igle.

Z redkimi izjemami so to igle za spenjanje las ali obleke, torej predvsem dekorativnega značaja. Za to govori že njihova dolžina in bogata ornamentacija. (Primerjaj Tab. XII. 145, Tab. XI. 146, 147., 151). Izrazita igla za šivanje pa je igla (Tab. XIV. 160), ki ima glavico nekoliko razširjeno in v njej podolžno ušesce, ki je služilo za vdevanje niti.

Med starejše tipe igel lahko štejemo predvsem iglo s sploščeno in nazaj zavito glavico (Rollnadel) (Tab. XIV. 153). Ta spada po Staretovi kronologiji še v zgodnjo dobo Vače I,¹³ medtem ko spadajo ostale, posebno še igle z več glavicami, na prehod razdobja Vače I in Vače IIa. Pri treh iglah z ravno odrezano glavico na vrhu je že čutiti težnjo za več glavic. (Primerjaj Tab. XI. 146, Tab. XIII. 157, Tab. XIV. 154.) Vse imajo pod zgornjo odrezano glavico še drugo, ki se pa še ni popolnoma razvila. Te igle so razvojno verjetno vmesna stopnja med iglami z eno glavico in iglami z več glavicami. Mlajšo stopnjo, ki je zastopana med drugim tudi na Vačah,¹⁴ Mostu na Soči¹⁵ in Hallstattu,¹⁶ zastopa pri nas igla Tab. XI. 147. Svojevrsne glavice imajo igle: Tab. XIII. 155, Tab. XIV. 149, 156, ki imajo glavice tako rekoč izrezane iz trupa igle. Nekaj podobnega je opaziti pri nekaterih iglah iz Mosta na Soči.¹⁷

Zapestnice.

V glavnem nastopajo pri našem gradivu tri vrste zapestnic:

1. Ploščate s kvačico na enem in luknjico za spajanje na drugem koncu (Tab. 114, 117).
2. Zapestnice ploščatega ali okroglega preseka s presegajočima koncema. Konca se presegata za polovico (Tab. VIII. 111, 112) ali pa tudi do dvakrat (Tab. VIII. 115, 119). Pri dveh zapestnicah tega tipa so konci tudi do sedemkrat oviti (Tab. VII. 80, Tab. VIII. 81).
3. Kot tretji tip pa bi omenil vozlaste masivne zapestnice (Tab. VIII. 89, 99, Tab. V. 90, 98, 100). Med sklenjenimi zapestnicami je končno še nekaj takih, ki so popolnoma gladke ali ornamentirane s tankimi trikotniki (Tab. V. 102, 103).

Starejše zapestnice bodo tiste s kvačico za spenjanje,¹⁸ najmlajše med vsemi pa so prav gotovo zapestnice (Tab. V. 90, 98, Tab. VIII. 89). Ta oblika zapestnice

¹² V depojih Naturhistorisches Museum na Dunaju sta pod inventarno številko 64.732 in 64.827 dve terini z ornamentom horizontalnih kanelur na vratu in ramenu. Pod njimi je venec visečih trikotnikov. Razen tega so tam tudi lepo ornamentirani vijčki stožčaste oblike; inv. št. 64.834.

¹³ Fr. Stare, Prazgodovinske Vače. Univerza v Ljubljani. Arheološki seminar, Ljubljana 1954. Str. 76.

¹⁴ Fr. Stare, Vače. Arheološki katalogi Slovenije zv. I. Ljubljana 1955. Tab. XXXVIII, 9, 10, 11, 12.

¹⁵ C. Marchesetti, Scavi nella Necropoli di Santa Lucia presso Tolmino (1885—1892). Bolletino della Societa Adriatica di Science naturali in Trieste; Trieste 1895. Tab. XXII, 9, Tab.

¹⁶ E. v. Sacken, Das Grabfeld von Hallstatt, Wien 1868. Tab. XVI, 6.

¹⁷ C. Marchesetti, Tab. XXIII, 4, 10.

¹⁸ Fr. Stare, Prazgodovinske Vače. Str. 100 sl.

se po svojem masivnem ornamentu že močno nagiba k zapestnicam latenoidnih oblik iz Rifnika¹⁹ in Mokronoga.²⁰

Prstani.

Poleg že zgoraj omenjenega prstana (Tab.I.133) so vsi dokaj preprosti. Prstan Tab.IX. 126 je gladko vlit, medtem ko je drugi prstan Tab.IX. 130 zviti iz žice ploščatega preseka, tako da se konca za polovico presemeta.

Morda smemo sem šteti še obroček Tab.IX. 131, ki je zviti iz tanke žice. Konca žice se končujeta v stilizirano glavico. Soroden prstan so našli tudi na Vačah.²¹

Fibule.

Najbolj pogoste so tako imenovane vaške vozlaste fibule. (Tab.IV. 138). Razen te je že Stare objavil eno sorodno (Tab.II. 139).²² Fibula na Tab.IV. 138 se ujema s Staretovim opisom vozlastih fibul. Zanimivo pa je, da ima naša fibula namesto običajnih osem vozlov, kot jih imajo skoraj vse fibule na Vačah,²³ kar enajst. Pa tudi že prej objavljena fibula Tab.II. 139 od tega vaškega »pravila« močno odstopa, saj ima kar trinajst oziroma lahko rečemo štirinajst vozlov.

Razen lokastih vozlastih fibul sta na Rifniku bili odkriti tudi dve fibuli očalarki. Ena fragmentirana je v našem muzeju (Tab.IV. 127, 128), druga pa na Dunaju.²⁴ Starè pravi na nekem mestu,²⁵ da je fibula očalarka karakteristična za mariborsko-ruški krog, kar pa na drugem mestu kasneje popravlja.²⁶ Vse kaže, da tu res ne moremo govoriti o preveliki odmaknjenosti Rifnika od ostalih ilirskih najdišč v Podravju.

Pretežni del bronastih predmetov iz rifniškega grobišča je dekorativnega značaja. Manj je izključno uporabnih predmetov. Sem lahko štejemo dve dleti in sulično ost v obliki lipovega lista. Dleti imata svoje analogije v podobnem orodju iz Linz-Freinberga.²⁷ Pittioni datira najdbo iz Linz-Freinberga v Hallstatt B.²⁸ Drug predmet iz brona, ki je služil v praktične namene, je sulična ost v obliki lipovega lista, ki se proti vrhu enakomerno tanjša. Tudi ta spada v Hallstatt B. Podoben primer sulice poznamo iz Wiesa.²⁹ Sulica iz Wiesa ima razen tega kot spremno gradivo še lokasto fibulo vozlastega tipa in večglavo iglo,³⁰ kar se vse lepo ujema z gradivom iz našega grobišča.

¹⁹ St. Pahič, Posamezne najdbe z Rifnika.

²⁰ R. Ložar, Predzgodovina Slovenije, posebej Kranjska v luči zbirke Mecklenburg. Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo 1934. XV, str. 60, sl. 16.

²¹ F.v. Hochstetter, Die neusten Gräberfunde von Watsch und St. Margarethe in Krain und der Kulturkreis der Hallstätter-Periode. Denkschriften der mathem.-naturwissenschaftlichen Classe Bd. XLVII 1883, str. 167 sl. 9.

²² Fr. Stare, AV II/2 tab. VII, 2.

²³ Fr. Stare, Prazgodovinske Vače, str. 57 sl.

²⁴ V Naturhistorisches Museum inv. št. 64.766.

²⁵ Fr. Stare, AV II/2 str. 192.

²⁶ Fr. Stare, Ilirske najdbe železne dobe v Ljubljani, Ljubljana 1934. pril. 2.

²⁷ Pittioni, Urgeschichte... str. 369, sl. 469.

²⁸ Istotam: Str. 506 sl.

²⁹ Istotam: Str. 612.

³⁰ Istotam: Sl. 433.

Drugo sliko nam dajejo železni predmeti, ki so vsi praktičnega značaja. Železna tulasta sekira (Tab. XIV. 437), je v hudo razpadajočem stanju, a se kljub temu opazi karakterističen dolgi tulec in ozko rezilo. Še bolj je to očitno pri drugi sekiri (Tab. XVII. 55). Tip sekire (Tab. XV. 437) je zelo pogosto zastopan. Podoben primer omenja že Stare.³¹ Sekira se je razvila iz starejše plavutaste sekire, kar je še danes očitno pri tulcu, ki ni popolnoma zvezan. Stare datira to vrsto sekire v zgodnjo razvojno stopnjo železnih tulastih sekir.³² Razen teh nastopa pri nas tudi tip sekir brez tulca in z ojačenimi rameni pri toporišču (Tab. XVIII. 555). Za njo imamo analogije v Sanskem mostu,³³ Glasincu,³⁴ Hallstattu,³⁵ Bičyskali na Moravskem³⁶ in v Wiesu.³⁷

Železni sulici (Tab. XVI. 553, 556) sta slabo ohranjeni in ni čisto jasno, kako široka sta bila lista. Očiten je samo dokaj dolg tulec in močno poudarjeno srednje rebro.

Časovno pripada grobišče na Rifniku starejši železni dobi. Pojavljajo se pa elementi, ki to časovno mejo močno razširjajo tako navzdol kakor navzgor. Starejši elementi, ki so do sedaj zelo redki — poznana sta pravzaprav samo dva kosa (Noppenring in prstan z osmicama)³⁸ — so očitno še nekoliko starejši. Med najmlajše kose, ki se že bližajo latenoidnim oblikam, pa lahko prištejemo nekatere zapestnice. Da so latenske forme tu res živele, pa dokazuje tudi fragment keramike.³⁹

Jedro rifniških najdb pa tvorijo predvsem lokaste fibule⁴⁰ in lokaste fibule vozlastega tipa ali vaške vozlaste fibule, kakor tudi tulasta sekira, ki se je razvila iz plavutaste sekire. Začetek grobišča lahko z gotovostjo postavimo v 7. stoletje.

Tudi pokrajinsko-kulturna omejitev ilirskih najdb na Rifniku ne bo tako ozka, kot se nam danes zdi, čeprav zaradi nepopolnih podatkov in le delno izkopanega grobišča še ne moremo izreči dokončne sodbe pomena, ki ga je Rifnik v tem času imel. Omenil sem že, da fibule očalrarke kažejo na to, da Rifnik ni bil popolnoma izoliran od podravskega najdišča. Tudi stikov z jugom danes še ne moremo pravilno oceniti. Na Rifniku še do sedaj ne poznamo niti ene kačaste fibule, pač pa so precej pogoste igle z več glavami, ki so pogoste tudi v grobovih iz Mosta na Soči.⁴¹ Razumeti pa moramo, da so vse te ugotovitve le še potrebne podpore v novem gradivu, ki ga bo prineslo sistematično izkopavanje še preostalega grobišča in naselbine na Rifniku.

³¹ Fr. Stare, Prazgodovinske Vače. Str. 33, Tab. XII, 1.

³² Istotam: Str. 33.

³³ Wissenschaftliche Mitteilungen aus Bosnien und der Herzegowina, Wien 1899. Fiala: Das Flachgräberfeld und die prähistorischen Ansiedlung in Sanski most. Str. 66, sl. 11.

³⁴ WMBH Bd. III, Wien 1985. Str. 12, sl. 26.

³⁵ Sacken, Das Grabfeld von Hallstatt, Wien 1869. Tab. VII, sl. 16.

³⁶ V prazgodovinski zbirki Naturhistorisches Museuma na Dunaju.

³⁷ Pittioni, Urgeschichte ... Str. 613, sl. 435.

³⁸ St. Pahič, Posamezne najdbe ... Tab. IV, 2 in naš prstan Tab. I. Inv. št. 133.

³⁹ Fr. Starè, AV II/2, Tab. VI, 4. Tudi letos smo našli fragment latenske keramike pri izkopavanju na naselbini na Rifniku.

⁴⁰ Fr. Stare, AV II/2, Tab. VII, 3.

⁴¹ Marchesetti, glej opombo 15 in 17.

ZUSAMMENFASSUNG

Illirische Funde von Rifnik bei Celje

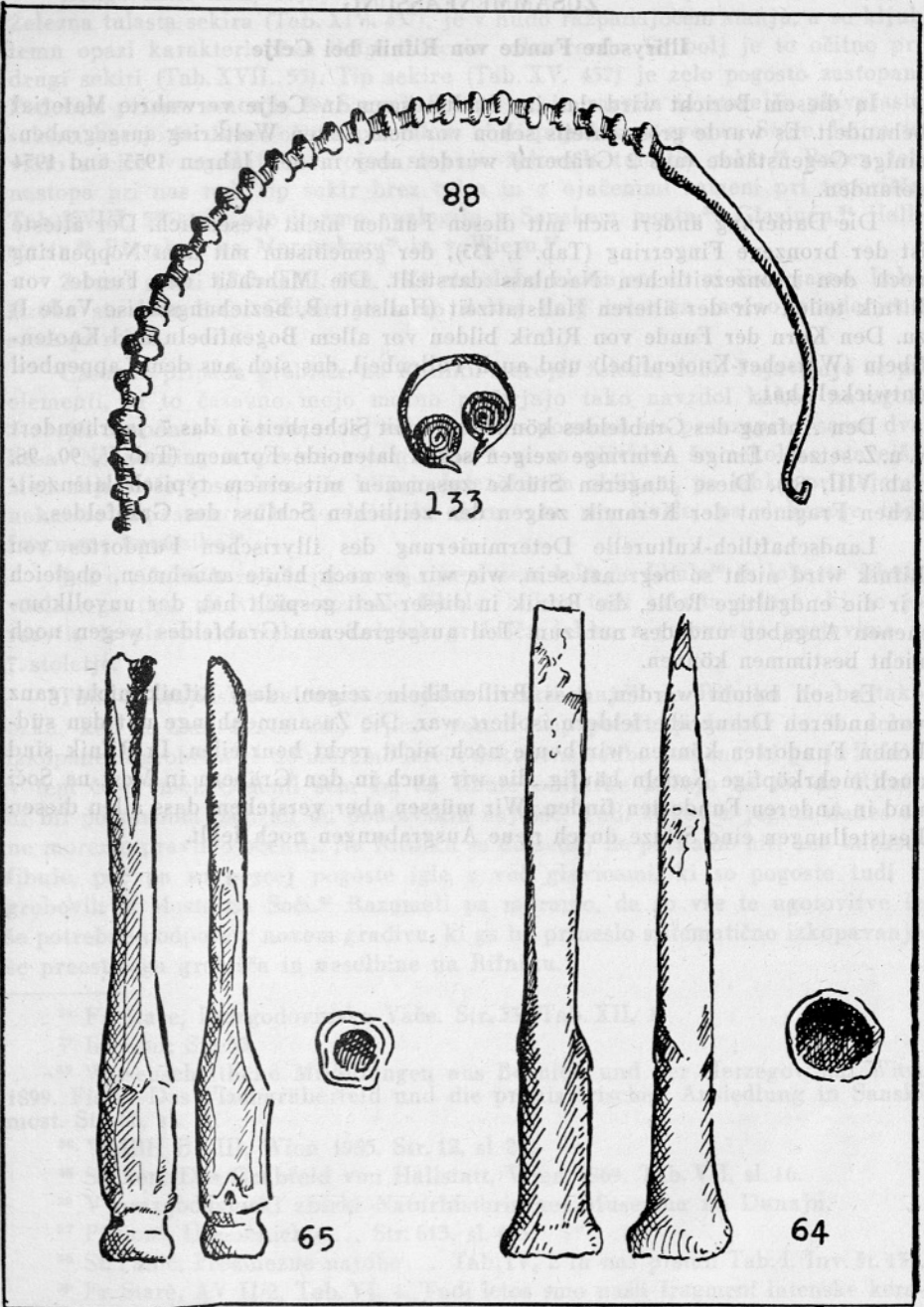
In diesem Bericht wird das im Stadtmuseum in Celje verwahrte Material behandelt. Es wurde grösstenteils schon vor dem ersten Weltkrieg ausgegraben, einige Gegenstände (aus 2 Gräbern) wurden aber in den Jahren 1953 und 1954 gefunden.

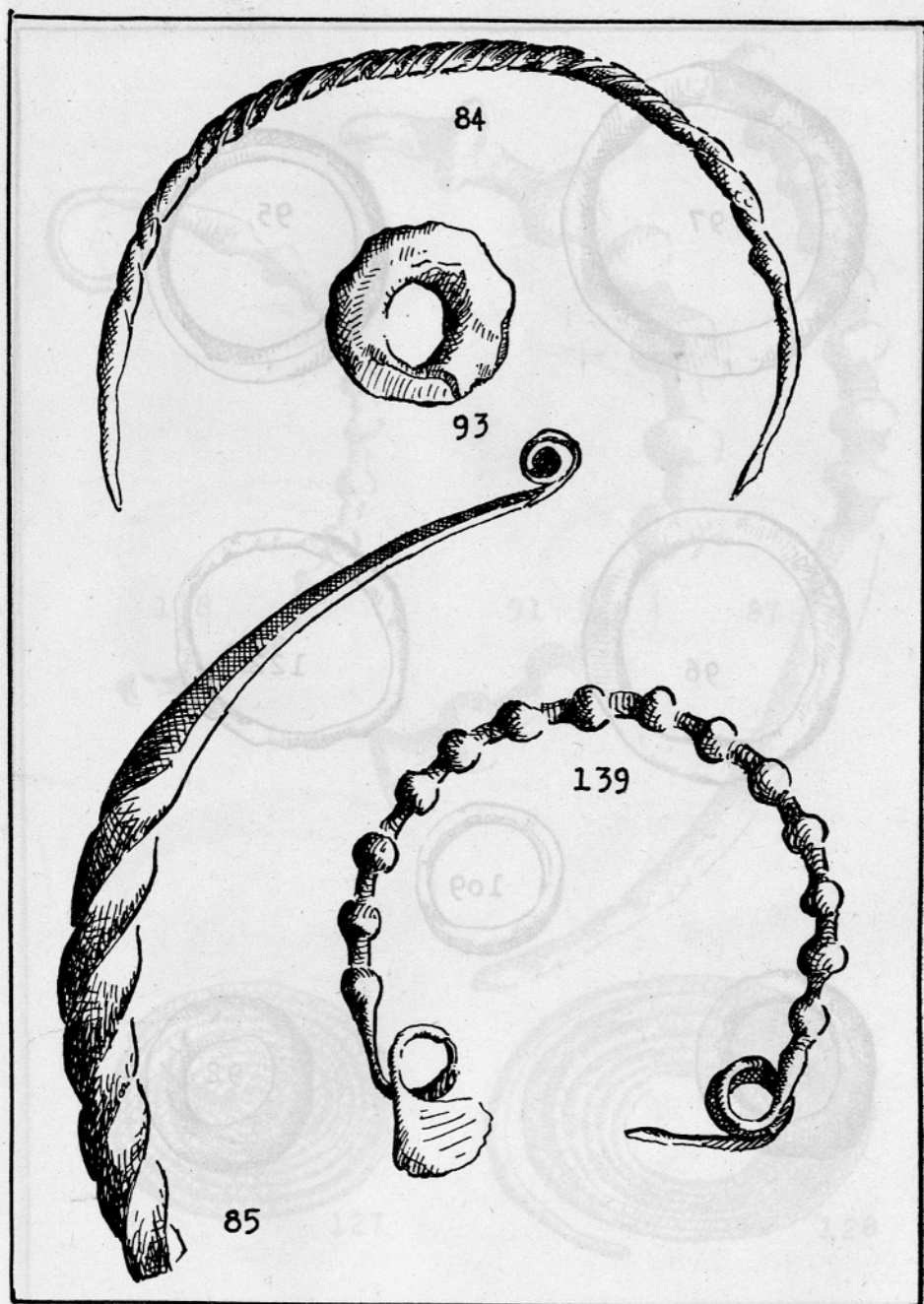
Die Datierung ändert sich mit diesen Funden nicht wesentlich. Der älteste ist der bronzene Fingerring (Tab. I, 133), der gemeinsam mit dem Noppenring noch den bronzezeitlichen Nachlass darstellt. Die Mehrheit der Funde von Rifnik teilen wir der älteren Hallstattzeit (Hallstatt B, beziehungsweise Vače I) zu. Den Kern der Funde von Rifnik bilden vor allem Bogenfibeln und Knotenfibeln (Watscher-Knotenfibel) und auch Tüllenbeil, das sich aus dem Lappenbeil entwickelt hat.

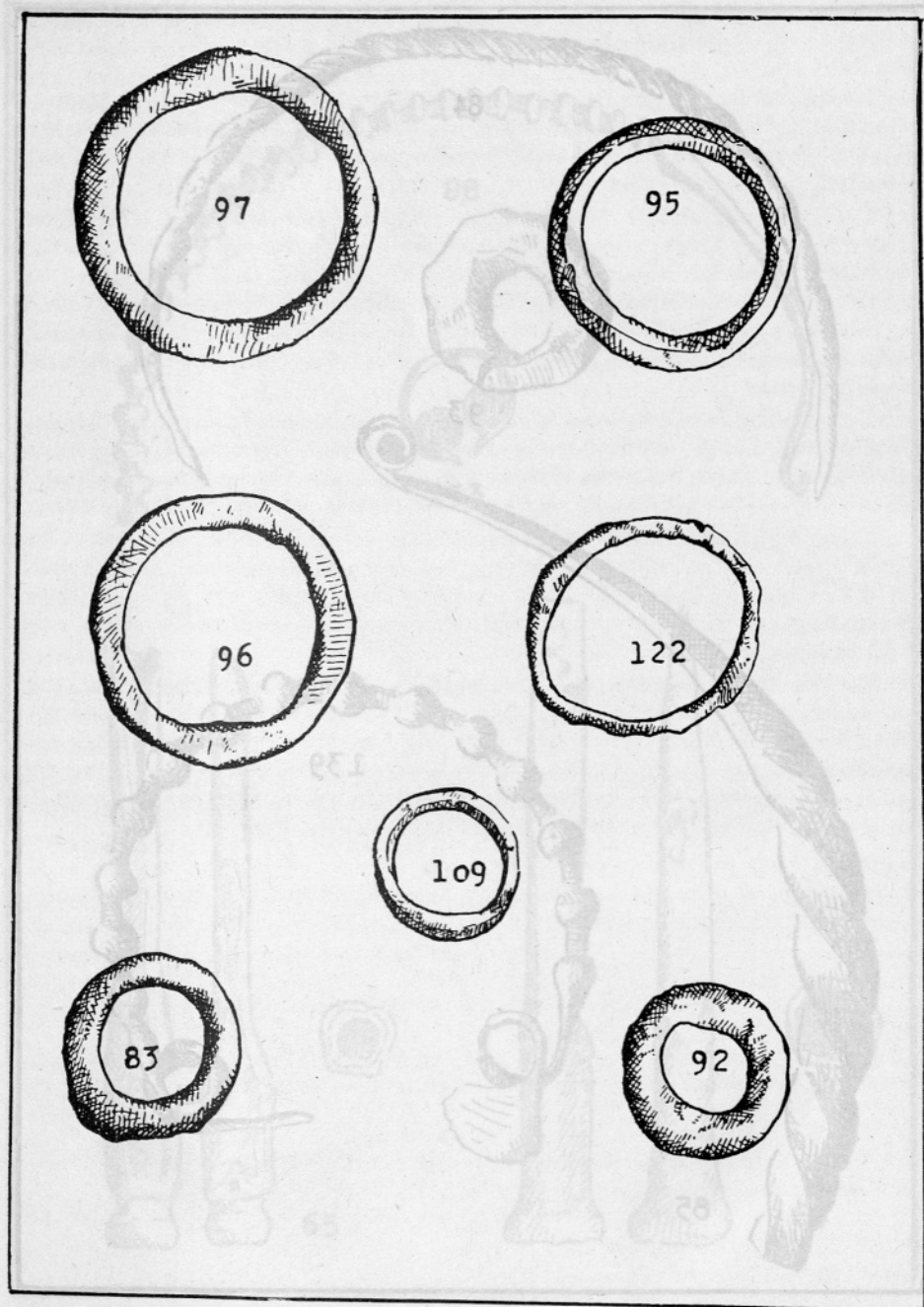
Den Anfang des Grabfeldes können wir mit Sicherheit in das 7. Jahrhundert v. u. Z. setzen. Einige Armringe zeigen schon latenoide Formen (Tab. V, 90, 98, Tab. VIII, 89). Diese jüngeren Stücke zusammen mit einem typisch latènezeitlichen Fragment der Keramik zeigen den zeitlichen Schluss des Grabfeldes.

Landschaftlich-kulturelle Determinierung des illyrischen Fundortes von Rifnik wird nicht so begrenzt sein, wie wir es noch heute annehmen, obgleich wir die endgültige Rolle, die Rifnik in dieser Zeit gespielt hat, der unvollkommenen Angaben und des nur zum Teil ausgegrabenen Grabfeldes wegen noch nicht bestimmen können.

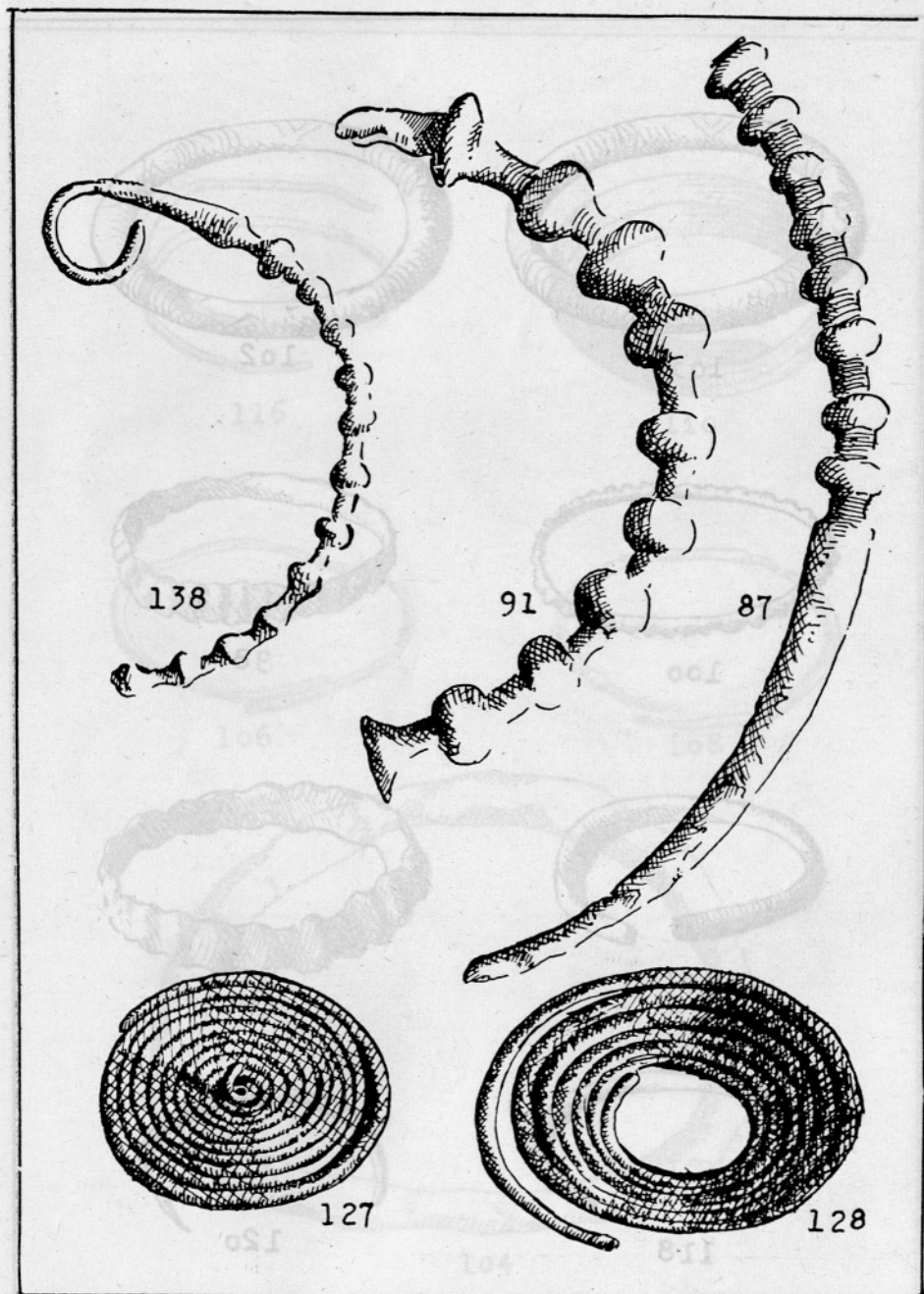
Es soll betont werden, dass Brillenfibeln zeigen, dass Rifnik nicht ganz von anderen Draugräberfeldern isoliert war. Die Zusammenhänge mit den südlichen Fundorten können wir heute noch nicht recht beurteilen. In Rifnik sind auch mehrköpfige Nadeln häufig, die wir auch in den Gräbern in Most na Soči und in anderen Fundorten finden. Wir müssen aber verstehen, dass allen diesen Feststellungen eine Stütze durch neue Ausgrabungen noch fehlt.

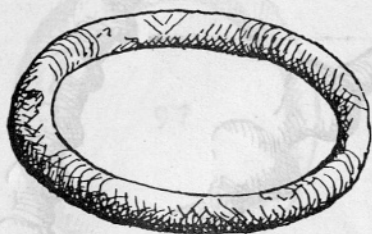

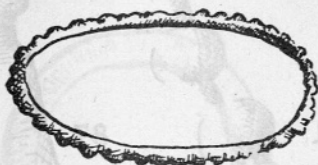

103

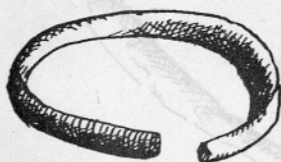
102

100

98

101

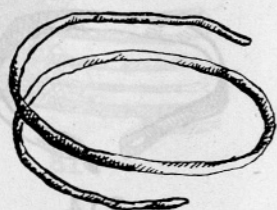
90

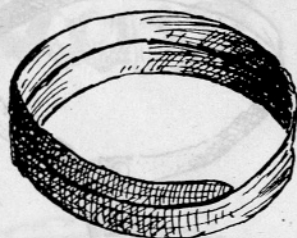
118

120

116

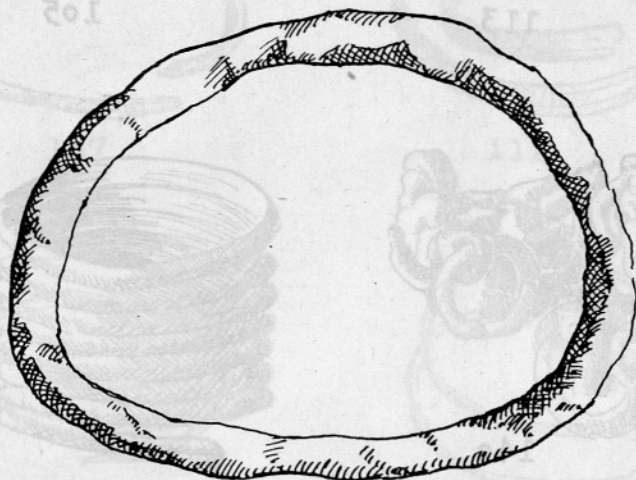
110

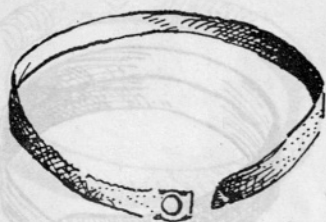
106

108

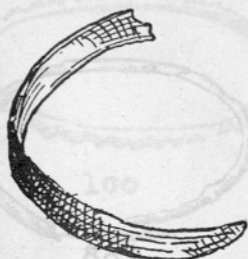
104

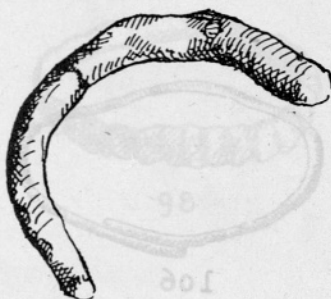
117

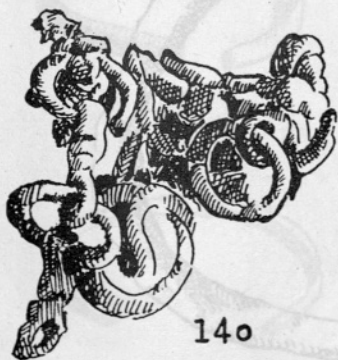
114

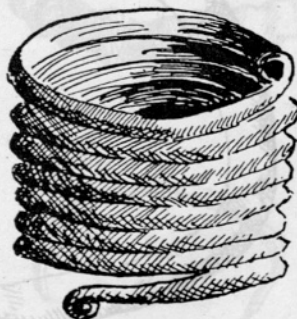
113

105

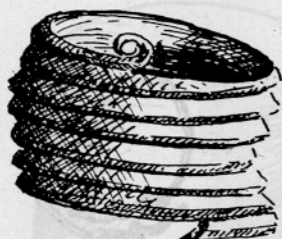

140

80

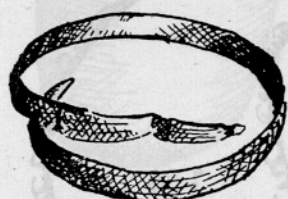

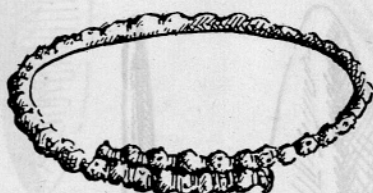
81

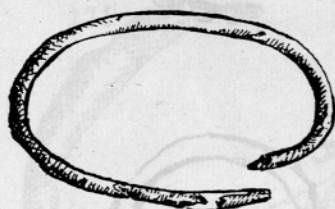
89

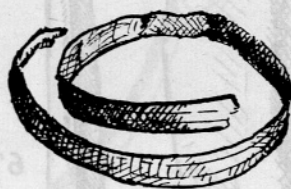
111

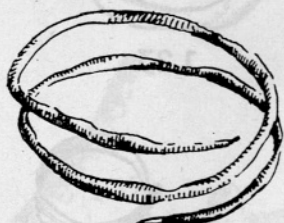
99

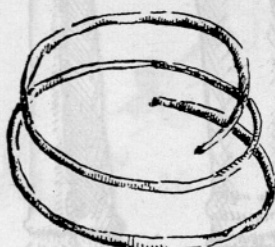
107

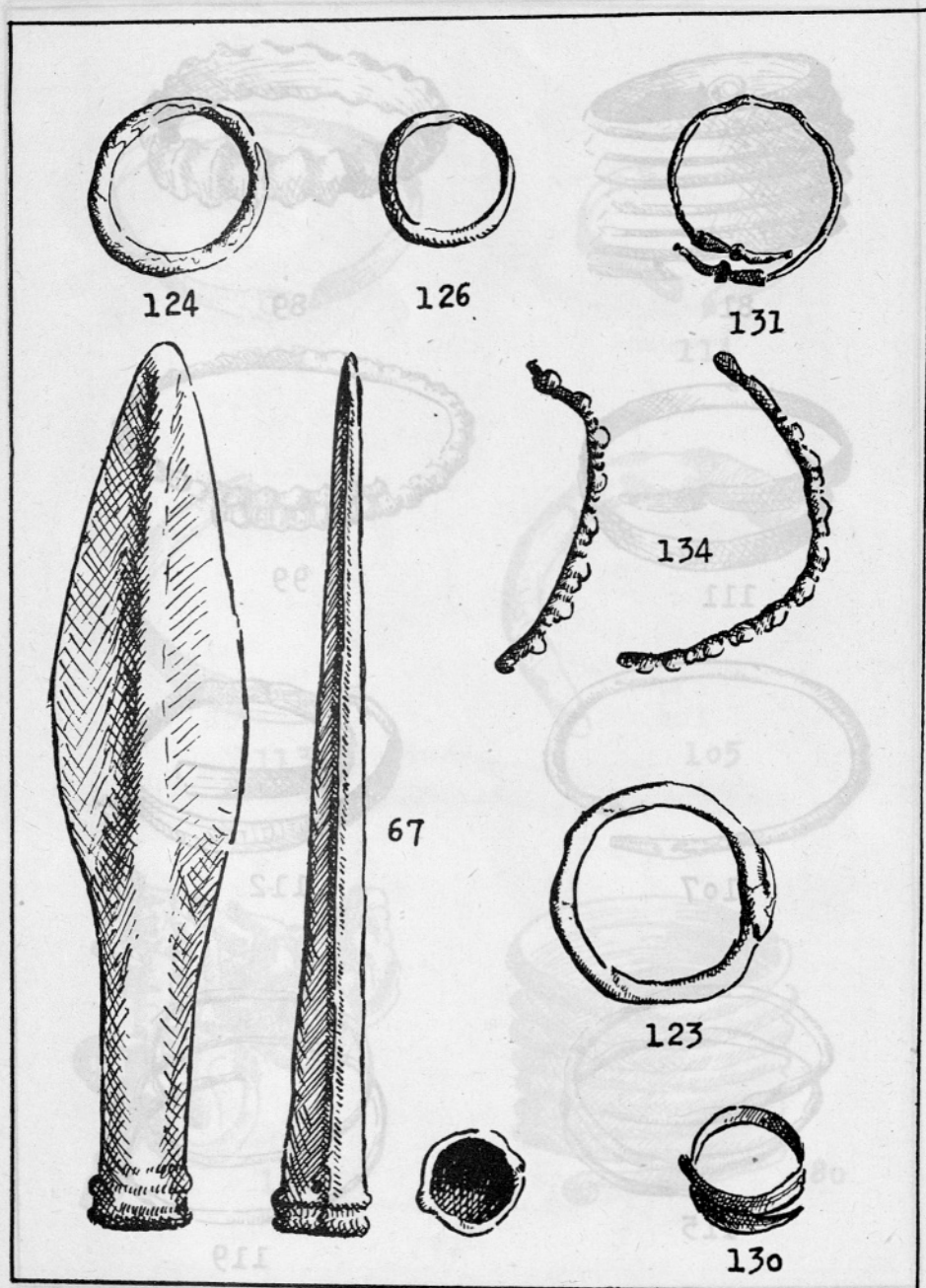
112

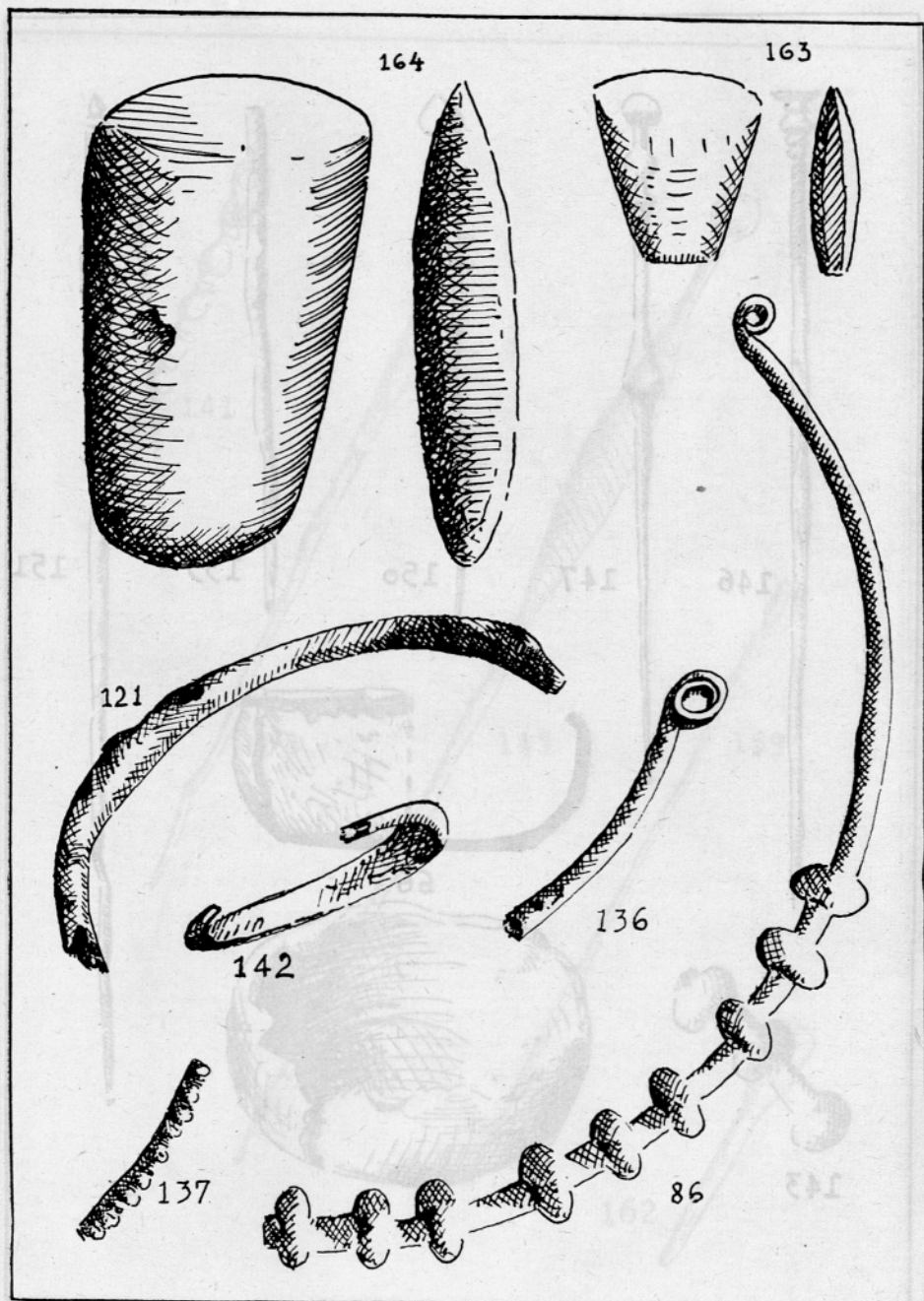

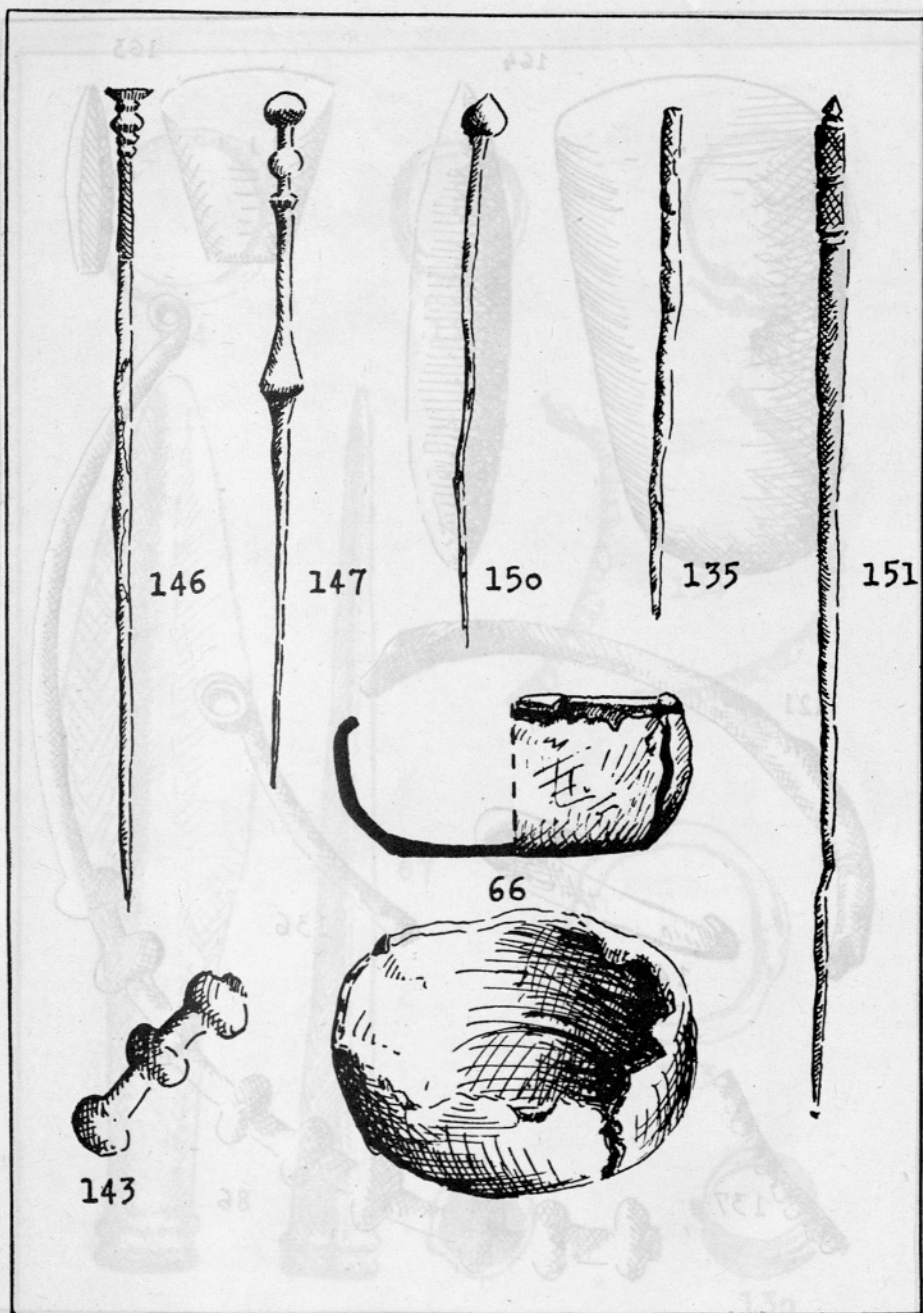
115

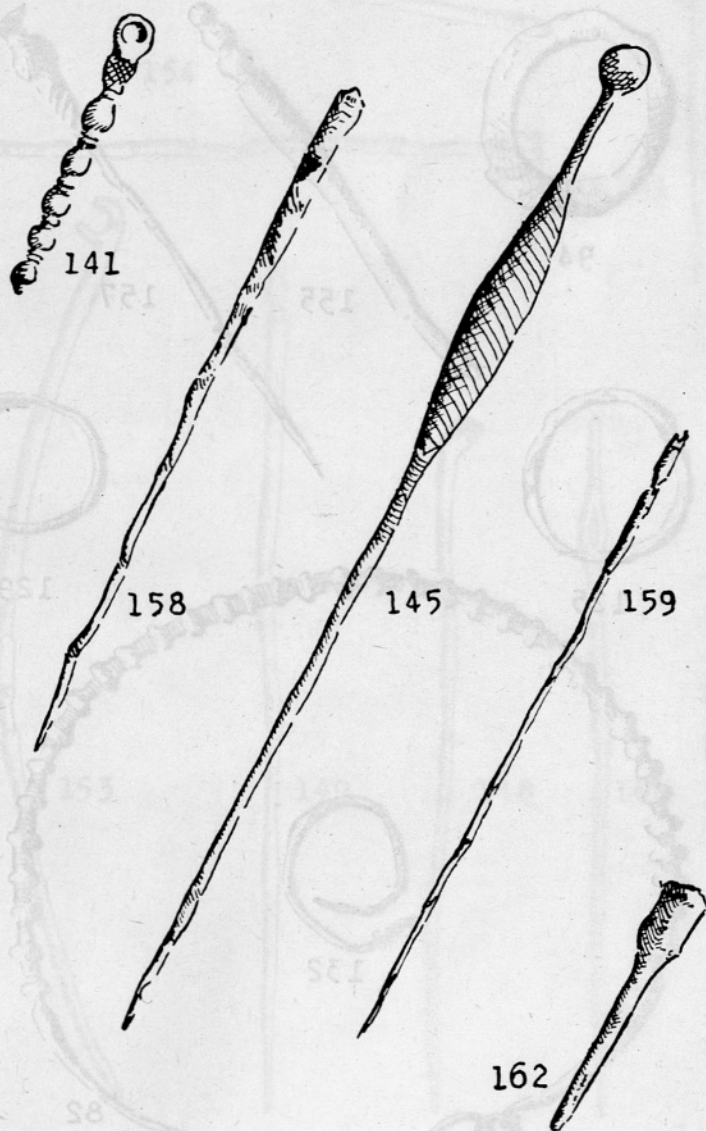
119

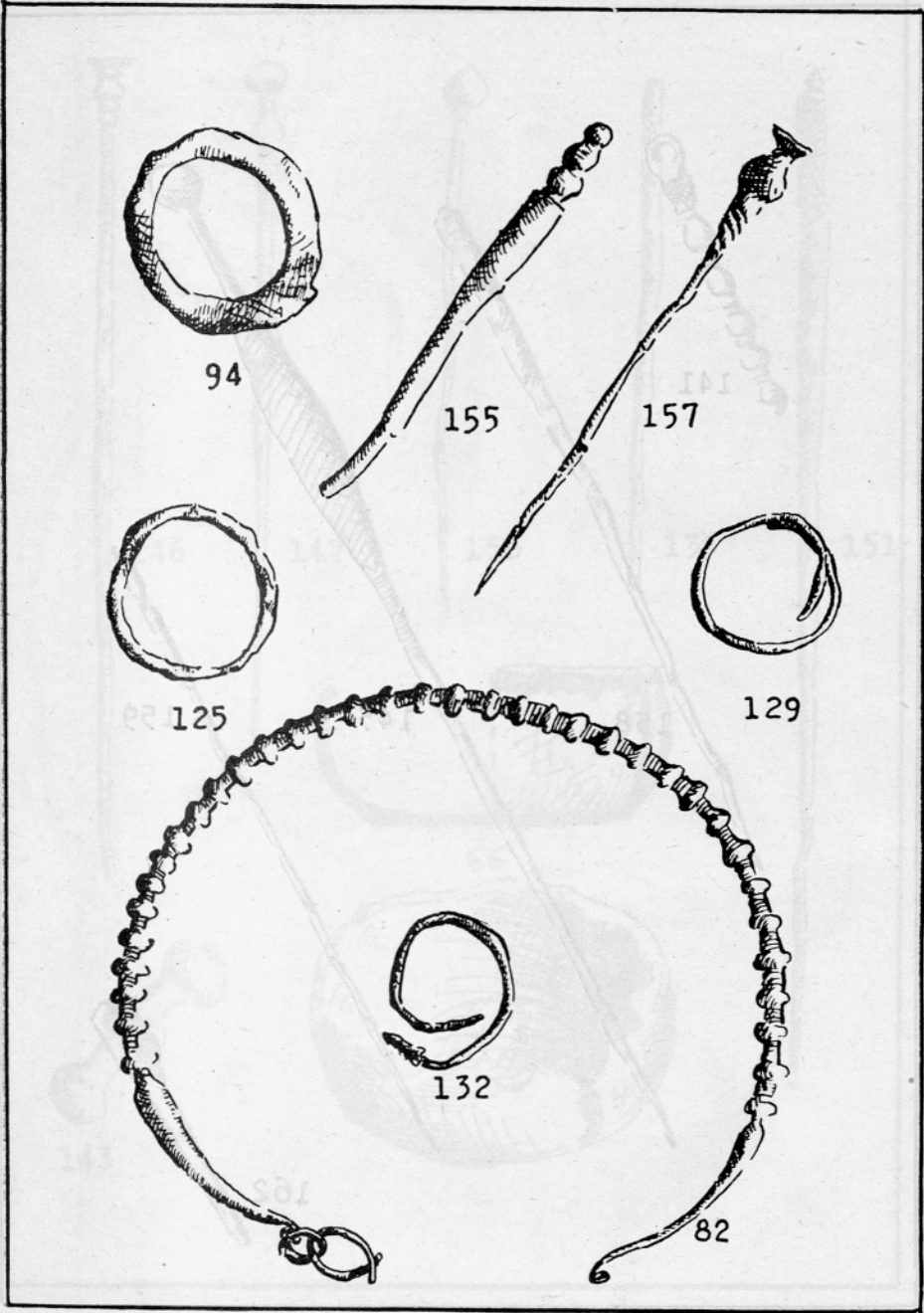

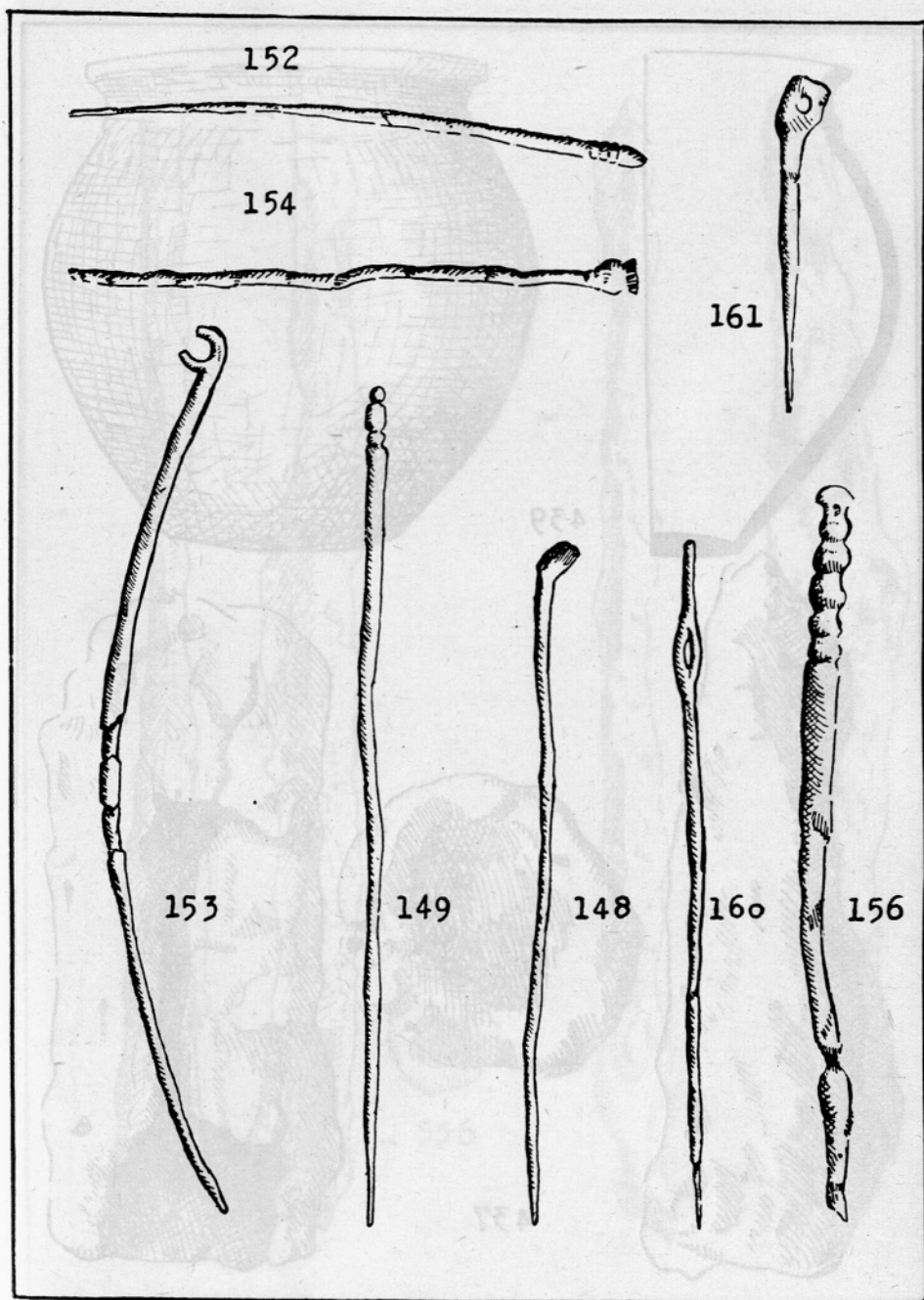

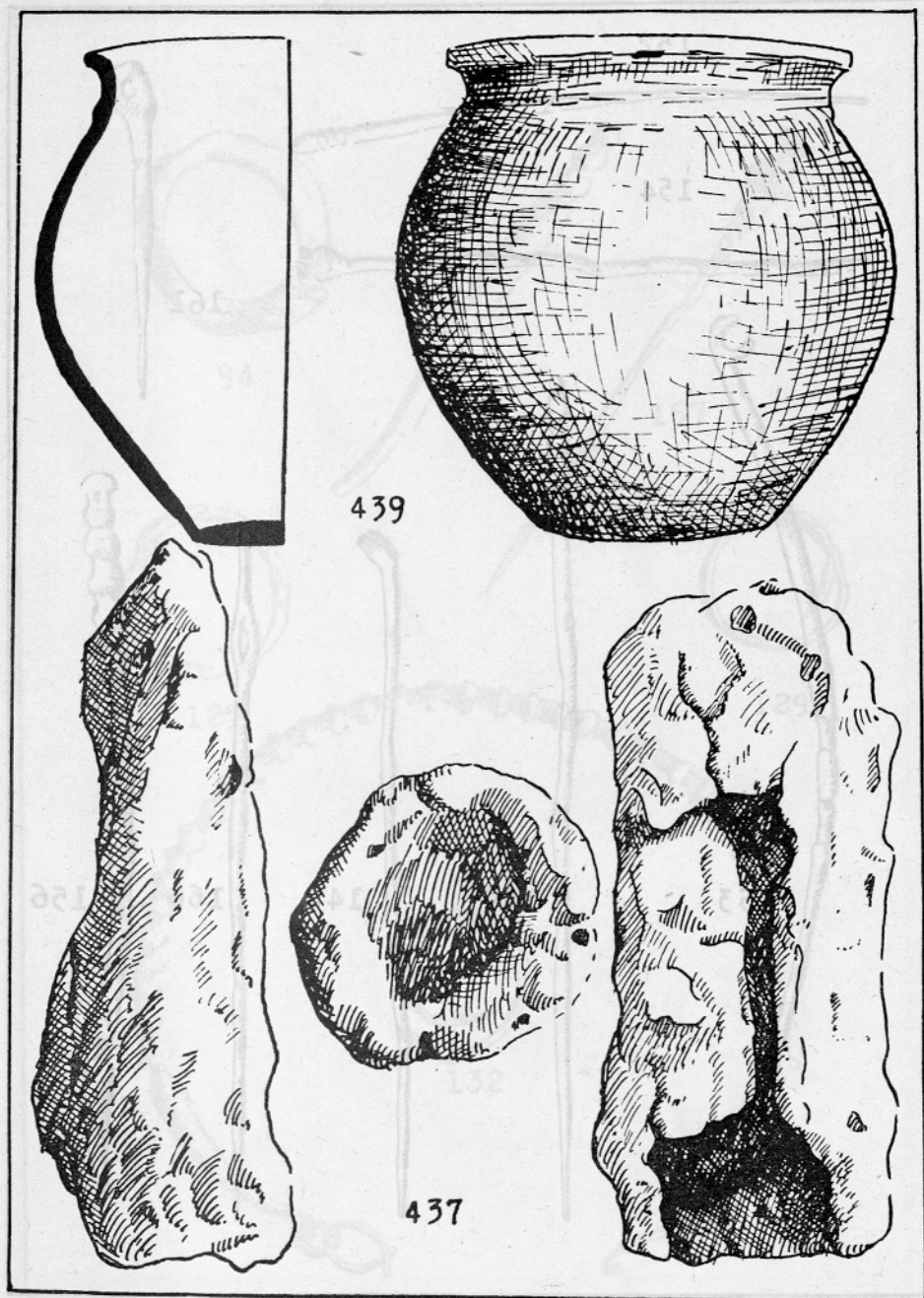

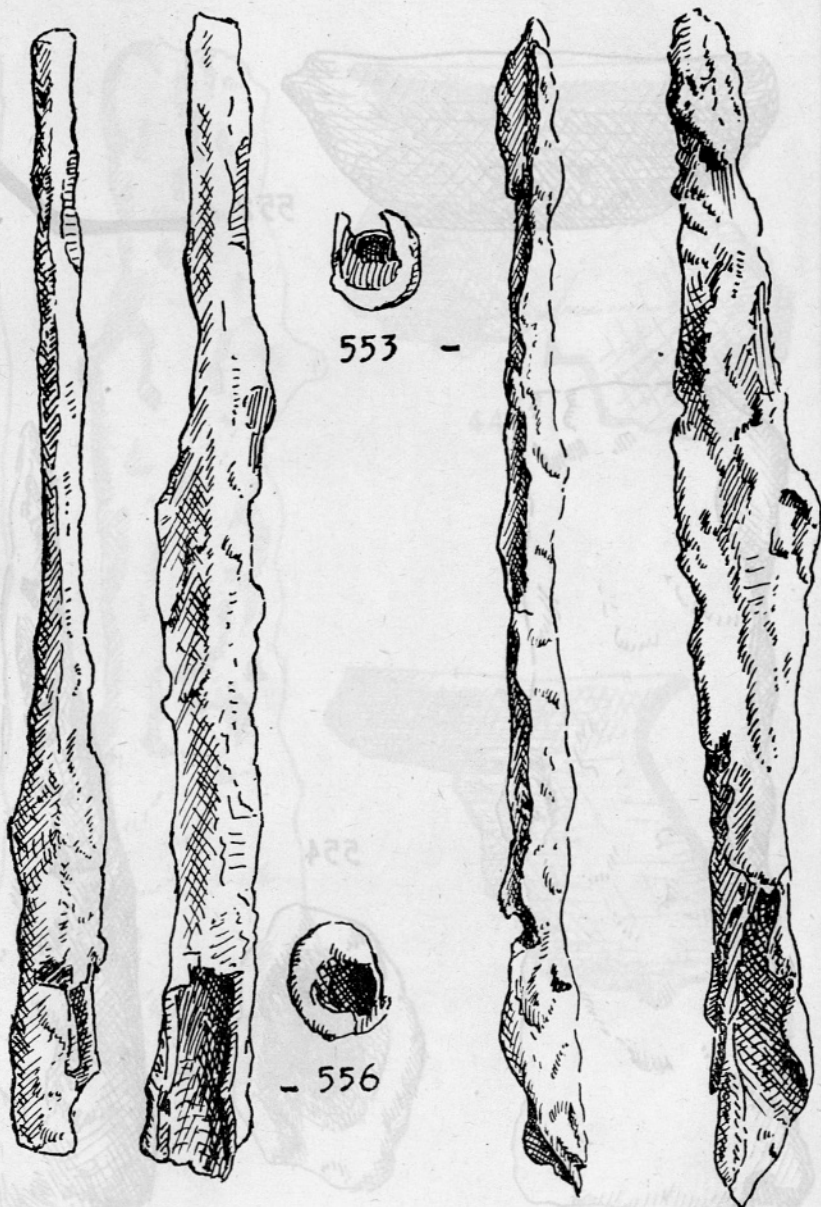

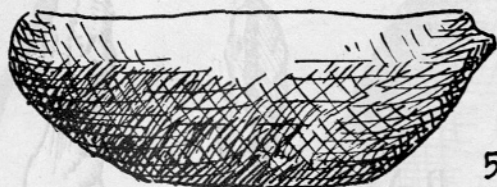

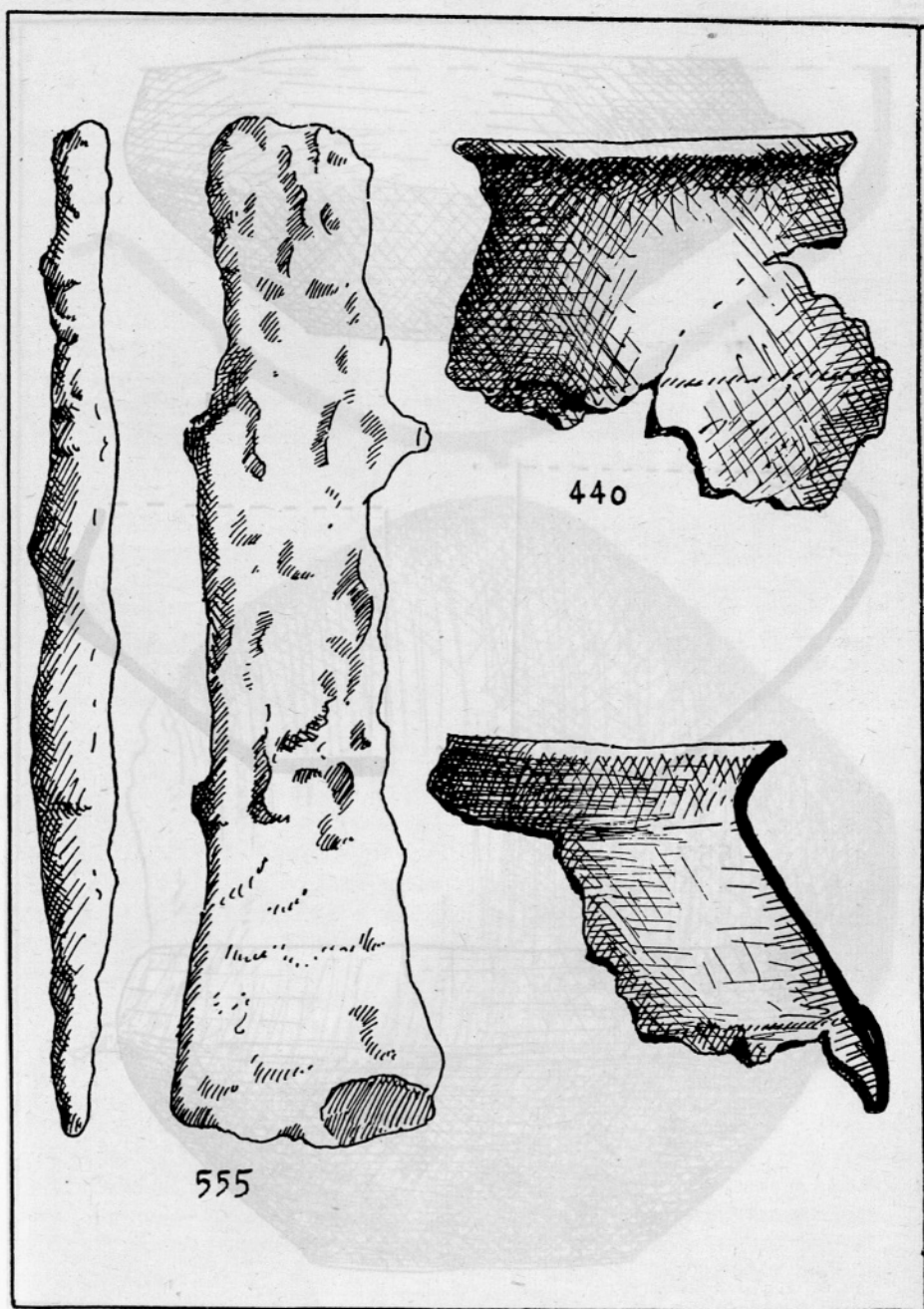

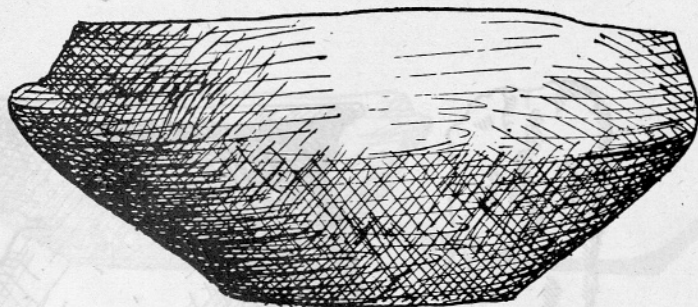
552

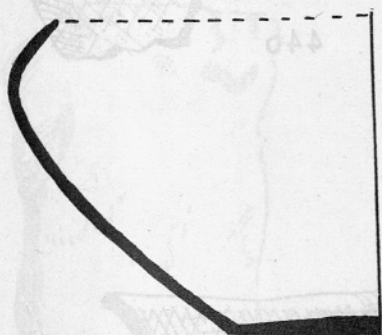
554

441

557

